

Суперечливість процесу глобалізації

Глобалізація – це об’єктивний процес планетарного масштабу, який має як прогресивні наслідки, так і негативні. До позитивних ми можемо віднести: поширення нових інформаційних технологій та пов’язаних з ними переваг (скорочення часу і витрат на трансакції, поліпшення умов праці та життя); перехід на ресурсозощаджуючі технології; посилення уваги до важливих проблем людства та інші.

Однак, глобалізація економіки – це не лише вигоди від зростання участі країни в світових економічних процесах, але й висока ймовірність втрат, зростання ризиків. Глобалізація передбачає, що країни стають не просто взаємозалежними з причини формування системи міжнародного інтегрованого виробництва, зростання обсягів світової торгівлі та потоків іноземних інвестицій, інтенсифікації руху технологічних нововведень тощо, але й більш вразливими щодо негативного впливу світогосподарських зв’язків. Світова практика доводить, що вираш від глобалізації розподіляється далеко не рівномірно між країнами та суб’єктами економічної діяльності. Отже, до негативних наслідків глобалізації відносяться: посилення нерівномірності розвитку країн світу; нав’язування сильними країнами своєї волі, нераціональної структури господарства, політичної та економічної залежності. Саме тому, глобалізація як суперечливий процес, потребує регулювання на національному та міждержавному рівнях.

Головне протиріччя глобальної економічної системи пов’язане з формуванням в рамках провідних західних держав замкненої господарської системи. Цей процес можна прослідкувати за такими напрямками: 1) концентрація в постіндустріальному світі більшої частини інтелектуального і технологічного потенціалу людства; 2) зосередження основних торговельних потоків в межах співдружності розвинених держав; 3) замикання інвестиційних потоків та 4) спрямованість міграційних потоків з країн “третього світу” в розвинені регіони планети.

Перший напрямок є найбільш очевидний. До 1990 р. країни “Великої сімки” контролювали 87% всіх зареєстрованих у світі патентів, а за таким показником як вкладення у розвиток наукоємких технологій, США в 36 разів випереджали Росію. Протягом 90-х років країни-члени ОЕСР витрачали на наукові дослідження і розробки в середньому близько 400 млрд. дол. США щорічно, з яких 44% припадало на США. Ці тенденції виражаються передусім у зростанні технологічної могутності постіндустріального світу. Вони проявляються і у їх все зростаючій інвестиційній привабливості, яка забезпечує притік іноземних капіталовкладень.

Другий напрямок пов'язаний з випереджаючими темпами зростання світової торгівлі порівняно з темпами зростання обсягів виробництва більшості розвинених країн. Так, з 1870 до 1913 р. обсяги експорту європейських країн збільшилися на 43% порівняно зі зростанням їх ВВП, а в 50-60-ті роки ХХ ст. – уже на 89%. Третій напрямок пов'язаний з новою якістю інвестиційної активності в розвинених країнах. Зростання інвестиційних потоків і їх зосередження в межах постіндустріального світу на сьогодні помітні як ніколи раніше. Прикладом може бути розподіл інвестицій США і в США за окремими секторами і джерелами. Якщо у Європу у 1970р. спрямовувалося близько 1/3 всіх американських інвестицій, то на сьогодні – вже 50%, тоді як на долю Японії і нових індустріальних країн Азії припадає не більше 8, а Мексики – менше 3%. Характерно, що компанії, які представляють розвинені економіки (США і Європи), інвестують до 80% всіх коштів у галузі високотехнологічного виробництва, а також у банківській і страховий бізнес. Четвертий напрямок пов'язаний з відчутним зменшенням міграційних потоків всередині постіндустріального світу з постійним зростанням кількості нелегальних іммігрантів з країн “третього світу” з одночасним зростанням. Якщо в 50-ті роки в США 68% легальних іммігрантів прибувало з Європи або Канади і належали вони в основному до середнього класу, то у 80-90-ті роки більше 83% їх чисельності були азійського або латиноамериканського походження і як правило не мали достатнього рівня освіченості. За умов глобалізації значно посилюється не лише економічна, але і політична та соціальна нерівність між країнами. Розрив у доходах між 1/5 частиною нащадків, що проживає в найбільш заможних країнах і 1/5, що проживає в найбідніших країнах у 1997 р. виражався співвідношенням 74/1, порівняно з 60/1 в 1990 р. і 30/1 – в 1960 р. для порівняння – в 1900 р. цей розрив становив 3/1, у 1913 р. – 11/1.

У країнах, що відстали у своєму соціально-економічному розвитку, щорічні втрати від не вигідних умов торгівлі, а також різниці в доступі до праці і фінансів становлять 500 млрд. дол. США, що в 10 разів перевищує обсяг державної іноземної допомоги.

Таким чином, глобальної економіки на сьогодні не існує: має місце господарська система, в якій економічний і соціальний розвиток більшої частини людства знаходиться в жорсткій залежності від прогресу постіндустріального світу і від його можливості впливати на події в решті регіонів планети. Безумовно, господарські і інформаційні зв'язки стають все більш інтенсивними, проте їх значення в рамках різних соціально-економічних систем залишаються діаметрально протилежними. Всередині постіндустріального світу глобальні тенденції призводять в кінцевому результаті до зближення рівнів розвитку окремих країн і їх жорсткого протистояння з рештою світу. У всепланетарному масштабі кожен новий прояв глобалізації каталізує формування однополюсного світу, в якому глобального значення може набувати лише його центр, як постіндустріальна складова.

